

De 'beilige' Van Beveren

PORTRET

Honderd jaar geleden stierf Edmond Van Beveren.

Een biografische schets van een socialistisch voorman

Nele Bracke, licentiaat geschiedenis UGent

Een plein, een flatgebouw, een standbeeld. Wie was Edmond Van Beveren? Het schrijven van in memoria zegt wellicht meer over de auteur en zijn lezerspubliek dan over de herdachte. Elke beweging heeft boegbeelden nodig, voorvaders en -moeders om naar op kijken. De mens speurt naar helden, ankerpunten in het verleden die mee vorm geven aan het heden.

Wie was Van Beveren? Een volksfiguur, in grote mate autodidact. Iemand van bij ons, haast tastbaar aanwezig in grote delen van Vlaanderen. Een 'kleine' man, gedoemd om vergeten te raken in de diepe plooiën van de geschiedenis, die via zijn geschriften en toespraken een 'stem' veroverde. Een haast mythische figuur, die door jong te sterven de mogelijkheid biedt aan de romanticus in ieder van ons om te dromen over 'wat geweest had kunnen zijn'. Van Beveren voldoet aan een aantal voorwaarden om een held, een boegbeeld te zijn.

Hij is dan ook op de eerste plaats een 'spoor', dat deel uitmaakt van het collectieve geheugen van een groep mensen, dat gisteren met vandaag verbindt en op die manier gestalte helpt geven aan de (Vlaamse) socialistische beweging.

Het gezin Van Beveren telde reeds vijf kinderen toen Edmond op drieëntwintig augustus 1852 het spreekwoordelijke levenslicht zag. Na hem volgden nog twee kinderen. Van de acht telgen Van Beveren overleefden slechts twee de kinderjaren: Edmond en zijn oudere zus Maria Theresia. Edmonds vader, Jan-Baptist, was ongeletterd en verdiende de kost achtereenvolgens als dienstknecht, wasser, dagloner en magazijnknecht. Zijn moeder, Rosalia Plaetsier, was strijkster.

Edmond was nauwelijks tien jaar oud toen zijn vader overleed. Deze gebeurtenis kelderde de kansen voor de intelligente jongen om na de lagere school door te studeren. In 1865 ging hij aan de slag als kantoorbediende. Niet voor lang echter. Een jaar later hertrouwde zijn moeder met Felix Becquart, een schilder, die Edmond in dienst nam als leerling-schildersgast. Van Beveren stilde zijn leerhonger door tekenlessen te volgen aan de nijverheidsschool en taalcursussen van het Willemsfonds bij te wonen.

Van Beverens eerste publieke optreden vond plaats in 1870. Hakkelend en stotterend sprak de achttienjarige Edmond de stakende arbeiders

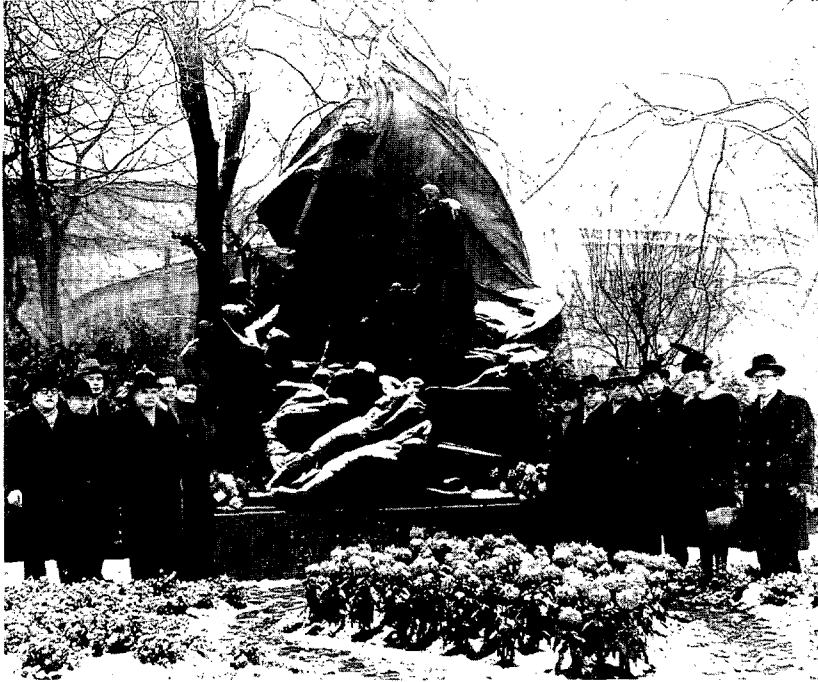
ders van de Grasfabriek toe. In dezelfde periode werd hij een fervent lezer en medewerker van *De Werker*. Samen met Karel De Boos trachtte hij de onverschilligheid van de arbeiders voor de Eerste Internationale te overwinnen en de Gentse sectie nieuw leven in te blazen. 1871 was op dit vlak zowel het jaar van de triomf als van het verval. In de lente en zomer vertegenwoordigde Van Beveren de Gentse schilders op het derde congres van de Internationale, richtte hij een bij de Internationale aangesloten schildersvereniging op, werd er de eerste voorzitter van en werd verkozen als secretaris van de Gentse sectie. In de herfst en winter daalde het aantal leden van de sectie en nam De Boos ontslag. Deze nederlaag en de mislukte staking voor loonsverhoging van de schilders deden Van Beveren begin 1872 de wijk nemen naar Rotterdam. Tot in 1874 voerde een pelgrimstocht Van Beveren van stad naar stad: Rotterdam, Gent, Antwerpen, opnieuw Rotterdam, Brussel en tenslotte terug Gent. Een constante vlucht voor werkgevers die de jonge en bij momenten radicale anarchistische militant niet in dienst wilden nemen. Tevens een *steeds meer verdiept raken in het socialis-* tische gedachtengoed. De Internationale bleef hem boeien, al liet hij in Nederland het anarchisme achter zich. Eens gebeten door de Duitse sociaal-democratische ideeën, zouden ze hem nooit meer loslaten.

In 1874 keerde Van Beveren voorgoed naar Gent terug om er de draad van zijn jeugd terug op te nemen: zijn brood verdienen als schildersgast, spreken op meetings tegen de katholieken en liberalen en voor loonsverhoging en arbeidsduurverkorting, schrijven voor *De Werker* en later voor *De Toekomst en Vooruit*. Van Beveren had echter een metamorfose ondergaan. Hij stotterde nog nauwelijks

en toonde zich een bezielde spreker. Zijn artikels waren minder poëtisch, rijper en directer. Maar vooral: mede onder zijn invloed sloeg de Gentse sectie de weg van de Duitse sociaal-democratie in. Niet de revolutie, maar het algemeen stemrecht werd gepredikt. De stijlverandering sloeg aan: de sectie won leden en Van Beveren werd er de officieuze leider van.

Tijdelijk veroverde Van Beveren ook het nationale vlak. Na de statuten en het programma geleverd te hebben voor de Vlaamsche Socialistische Arbeiderspartij, was hij in 1885 van nabij betrokken bij de oprichting van de Belgische Werkliedenpartij. Van Beveren zat het eerste partijcongres voor. Hij werd echter vlug overvleugeld door rijzende sterren als Anseele, Volders en Vandervelde. Hij liet het nationale niveau aan hen over en keerde terug naar de lokale Gentse politiek. Terwijl stadsgenoot Anseele nationaal de eerste viool speelde, was Van Beveren in Gent een algemeen gerespecteerde persoon. Het orgelpunt van dit succes kwam er in 1895 toen hij verkozen werd als lid van de gemeenteraad.

In Gent stond Van Beveren bekend als de drijvende kracht achter de strijd tegen de loting. Het grootste deel van zijn energie stak hij evenwel in de strijd voor de verovering van het Algemeen Stemrecht⁽¹⁾. Daarnaast was hij nauw betrokken bij de coöperatie Vooruit, waarvan hij samen met Anseele de leider was. Dwars door deze strijdpunten liep Van Beverens flamingantisme. Dit uitte zich niet in een actieve, manifeste strijd voor Vlaanderen, maar vertaalde zich in een steeds weerkerend geloof dat de arbeiders het recht hadden geregeerd te worden in hun eigen taal, het Vlaams. De arbeidersstrijd en de 'Vlaamse kwestie' vormden in zijn ogen dan ook één geheel.

Versteend tot een mythe in een indrukwekkend grafmonument (coll. H. De Backer)

Ook op persoonlijk vlak ging het hem voor de wind. In 1876 stapte hij in het huwelijksbootje met Camilla, de zus van Pol De Witte. Ze kregen twee zonen, Ernest en Emiel. Van Beveren gaf bovendien zijn baan op, opende een verf- en glaswinkel en werd zelfstandig schilder.

Van Beverens persoon bleef echter niet onbesproken. Hij kwam een eerste keer in het oog van een orkaan terecht toen De Witte in 1896 een lastercampagne ontketende tegen de leiders van Vooruit, Anseele en Van Beveren. Beide mannen boden samen het hoofd aan de bij momenten sterk persoonsgerichte aanvallen. Van Beveren werd vooral verweten dat hij, zonder aanbesteding, alle schilderwerken voor Vooruit mocht uitvoeren. Vooruit en Van Beveren verdedigden zich door te stellen dat Van Beverens engagement in de socialische beweging hem heel

wat burgerlijke klanten kostte.

Deze storm was nauwelijks geluwd toen in het voorjaar van 1897 uitlekte dat Van Beveren, de socialistische strijder tegen de bloedwet, zijn zoon Ernest had vrijgekocht bij de loting. De katholieke en liberale pers genoot van het schandaal, dat in het lang en het breed in haar dagbladen werd uitgesmeerd, maar ook dit onweer waaide over zonder al te veel schade aan te richten.

Nog in hetzelfde jaar kwam het tot een tijdelijke breuk met Anseele. Van Beveren verweet hem een al te eigengereid optreden binnen Vooruit en voelde zich gepasseerd. Het ging zelfs zover dat Van Beveren ontslag nam uit de coöperatie toen Anseele en enkele anderen, zonder Van Beveren hiervan op de hoogte te stellen, naar Parijs reisden om een nieuwe gevel voor de pas afgebrande gebouwen van Vooruit te kiezen. In augustus was Van Beveren niet aanwezig op Anseeles hu-

welijk, maar enkele weken later werd de ruzie bijgelegd.

De donderwolken leken voorgoed opgetrokken. In de herfst van 1897 trouwde Ernest Van Beveren. Hij nam de zaak van zijn vader over. Er werden plannen gemaakt om Hardyns als hoofdredacteur van het dagblad *Vooruit* te vervangen door Van Beveren. Of hij begonnen was aan een nieuwe triomftocht of het slechts om een kortstondige succesklim vóór de definitieve val ging, behoort tot het rijk van de fantasie. We zullen het immers nooit weten. Begin november werd hij ziek, de diagnose tyfus werd pas later gesteld. De zevende hield hij nog een toespraak op de algemene vergadering van Bond Moyson. Nog geen maand later, op drie december, overleed hij in aanwezigheid van Anseele en Hardyns. Zijn begrafenis groeide uit tot een bijeenkomst van socialistische en anderen, uit binnen- en buitenland. Anseele sprak de profetische woorden "Arme, ongelukkige vriend, u vergeten wij nooit, o neen nooit!" uit, niet wetende hoe zeer hij gelijk zou krijgen. Edmond Van Beveren groeide uit tot "een onwerkelijk aandoende apostelfiguur van de socialistische gedachte"⁽²⁾. In 1923 berichtte Vergeylen aan de partijleden: "Op Vrijdag 3 December 1897, werd de arbeidersklasse van Gent, door een groote ramp getroffen. Edmond Van Beveren was niet meer"⁽³⁾. De persoon Van Beveren was inderdaad niet meer, de mythe Van Beveren daarentegen kreeg stilaan vorm. Het verhaal van een jonge man die in nauwelijks vijfenveertig jaar tijd uitgroeide van een stotterende klerk tot een zelfbewuste schildersbaas, die onder tusschen zowat alle mogelijke socialistische watertjes doorzwoom en met een vrijwel ongeschonden blazoen uit dit hele avontuur tevoorschijn kwam heeft inderdaad wat weg van een sprookje. De menselijke drang naar ro-

mantiek, om te fantaseren over hoe Van Beverens leven verder had kunnen verlopen, gecombineerd met een nood aan helden die het collectieve geheugen gestalte geven, deden de rest. De persoon Van Beveren raakte op de achtergrond, de legende bleef. Edmond Van Beveren kreeg een plaats in de galerij 'der socialistische groten'. Hij versteende tot een icoon, een mythe. Het oprichten van een standbeeld voor Van Beveren in 1926 betekende het hoogtepunt in de opbouw van deze mythe, waartoe ook een in memoriam een steentje bijdraagt. "Edmond Van Beveren is dood! Leve Edmond Van Beveren!"...⁽⁴⁾

(1) Zie onder andere de brochures : *Het Algemeen Stemrecht door een werkman beoordeeld en verdedigd* (1877) en *Op voor 't Algemeen Stemrecht* (1890).

(2) E. SMISSAERT, *Edmond Van Beveren (1852-1897). Bijdrage tot de levensbeschrijving van een Gents socialistisch militant*, UGent, licentiaatsverhandeling, 1967, p. 166.

(3) *Stukken betreffende bouw monument Van Beveren*, Gent, AMSAB, BWP Gent - Eeklo.

(4) *Vooruit*, 26.07.1926.

Bibliografie

E. SMISSAERT, *Edmond Van Beveren (1852-1897). Bijdrage tot de levensbeschrijving van een Gents socialistisch militant*, UGent, licentiaatsverhandeling, 1967, 167 p.

G. VANSCHOENBEEK, *Novecento in Gent. De wortels van de sociaal-democratie in Vlaanderen*, Antwerpen - Baarn - Gent : Hadewijch - AMSAB, 1995, 271 p.

R. VERCAMMEN, *Documenten van en over Edmond Van Beveren. 23 augustus 1852 - 3 december 1897*, Gent : Het Licht, [1947], 63 p. (*Germinal*, XIV, dec. 1947 - jan. 1948, 8-9).

Bronnen

AMSAB, los archief, Edmond Van Beveren.

AMSAB, BWP-Gent-Eeklo, monument Van Beveren.